

ΚΡΗΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΓΑΜΟΣ ΦΥΓΟΔΙΚΟΥ

ΤΟ καμάρι τῆς Ἀσῆ-Γωνιάς ἦταν ἐκεῖνο τὸν καιρὸ ὁ Πέτρος. Τὸ ἄλλο του τὸνομα δὲ γράφεται γιατί ζῆ ἀκόμη κ' εἶν' ἀκόμη μὲ ὄλα τὰ χρόνια ποῦ πέρασαν ἀπὸ τοὺς διαλεχτοὺς ἀντρες τῆς Κρήτης. Καὶ γιὰ νὰ νοιώσῃ κανεὶς, τί σημασία εἶχε τὸ νὰ εἶνε ἀπὸ τοὺς πειδὶ ξακουστοὺς τοῦ χωριοῦ του, φθάνει νὰ μάθῃ πῶς ἡ Ἀσῆ-Γωνιά τὸν καιρὸ τῆς Τουρκοκρατίας, ἦταν τὸ λημέρι τῆς κλεφτουριάς, τὸ καταφύγιο τὸ ἀπάτητο τῶν φυγόδικων, ποῦ δὲν ἀποκόπησαν ποτὲ μὴδ' αὐτοὶ οἱ Ἀρβανιτάδες νὰ κοντοζυγώσουν.

Ἀπὸ πολὺ νέος, δὲν θάχε τὰ δέκα ὀχτὼ ἀκόμη, ἐβγήκε ὁ Πέτρος φυγόδικος, ἀφ' οὗ ἐσκώτισε ἓνα Τουρκο ἀπὸ τὰ κοντοχώρια του. Καὶ ἀπὸ τότε ἐγέννηκε φοβερός καὶ τρομερός. Ἐπερπάτησε μὲ τοὺς πλειδὶ ξακουστοὺς φυγόδικους τῆς Κρήτης. Ἀμέτρητες φορές ἔσοακώθηκε μὲ τοὺς Ἀρβανιτάδες ποῦ τοὺς ἐκυνηγοῦσαν ἔβαμε κλεισιὰς παληκαρίσιες, κλεισιὰς ποῦ σκεπαζόντουσαν κάτω ἀπὸ τὴν μυθικὴ παληκαριά ποῦ ἐχρειάζετο γιὰ νὰ γίνουν.

Καὶ διὰν κάθε τόσο κατέβαινε στὸ χωριὸ μὲ τοὺς συντρόφους του, βουτηγμένος στ' ἀσῆμι, μὲ τὰ κιοστέκια του τὰ διπλά καὶ τὰ τρίδιπλα, μὲ τ' ἄρματά του τ' ἀσημοτυλιγμένα, μὲ τὸ τουφέκι του ποῦ εἶχε δώδεκα ἀσημωτὰ μπλεξίγια μαλαματοκαπινημένα, στολισμένο σὰν τὴν ὠμορφὴ κοπέλλα, μὲ τὸν Ἄη Γεώργη χτυπημένο κάτω στὸ κοντάκι, ἦταν ἀληθινὰ καμαρωμένο παληκάρι. Γιατί ἂν ἡ παληκαριά του ἦταν περισσὴ δὲ πήγαινε πίσω ἢ ὠμορφιά του. Ψηλὸς καὶ λιγνός, μὲ δαχτυλίδι μέση, μὲ μαῦρα σγουρὰ μαλλιά ποῦ ξέφευγαν κάτω ἀπὸ τὸ μαῦρο μαντήλι. Μὲ μουστάκι μέτριο καὶ μὲ τὸ στρογγυλὸ του πρόσωπο ζωμένο γύρω γύρω ἀπὸ μιὰ κοντὴ καὶ πυκνὴ γενειάδα, ἦταν νὰ τὸν πίνης μέσα στὸ ποτήρι. Ὁμορφονῆς καὶ ξακουσμένος. Δὲν τοῦ χρειάζονταν τίποτε ἄλλο τοῦ Πέτρου. Κι' ὅσκις φορές ἔκανε δόλτα στὴς ρούγες τοῦ χωριοῦ, ζωσμένος πάντα τ' ἄρματά του, δὲν ἀπέμενε παραθυράκι ποῦ νὰ μὴν κρυφανεῖξῃ καὶ πόρτα ποῦ νὰ μὴ στολιστῇ μὲ τὸ κεφάλι τῆς παρθένας τοῦ σπιτιοῦ ποῦ πρέβαινε ἀπόχωστα νὰ καμαρώσῃ τὸ λεβεντόκορμιο παληκάρι.

Μιά γρηθὰ, τοῦπε μιὰ φορὰ 'κεινο ποῦ ὄλες ἢ κοπέλλες τοῦ χωριοῦ ἔλεγαν μέσα τους:

— Χαρά σ' ἔγινε ποῦ θὰ σ' ἀγκαλιαστῇ, λεβέντη μου.

Κι' ὁ Πέτρος χαμογελώντας ἀποκρίθηκε.

— Φτύσε με νὰ μὴ μὲ μαδιώσῃς θειά. Γιατί μπορεῖ 'κείνη ποῦ θὰ μ' ἀγκαλιαστῇ νάνε κι' ἡ μαῦρη πλάκα.

Ἡ γρηθὰ σταυροκοπήθηκε τρομασμένη:

— Δάγκασε τὴ γλώσσά σου, μωρὲ παιδί μου.

Ἄσῆ καὶ ἂν ἤθελε ὁ Πέτρος, καὶ τὴν καλλίτερη τοῦ χωριοῦ θὰ τὴν ἔκανε ζευγάρι του. Μὰ λὲς καὶ ἦταν ἀπὸ πέτρα ἢ καρδιά του. Σ' οὐλα τὰ πανηγύρια τύχαινε. Κι' ἔτρωγε κι' ἔπινε καὶ ἐχόρευε. Μὰ ποτὲ τοῦ δὲν ἀπλώσε τὸ μαντήλι του σὲ μιὰ ἀπὸ τῆς τόσες ποῦ μὲ λαχτάρῃ τὸν ἐκύτταγαν.

Γι' αὐτὸ στὸ πανηγύρι τοῦ δεκαπενταυγούστου ποῦ χόρευαν οἱ λεβέντες καὶ τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ κάτω στ' ἀλώνια, οἱ συντρόφοι τοῦ ξεράθησαν κι' ἡ γυναίκες ἐκέρωσαν σὰν τὸν εἶδαν νὰ βγάλλῃ τὸ μαντήλι του τὸ μεταξωτὸ καὶ χρυσοκεντημένο καὶ νὰ τὸ δίνει τῆς Χρυσούλας, τῆς κόρης τοῦ παπᾶ-Γιάννη ποῦ τὴ Λαμπρὴ εἶχε κλείσει τὰ δεκαπέντε χρόνια τῆς.

Ἐσηκώθηκε ἡ κόρη, κόκκινη σὰν τὴ φωτιά κι' ἐχόρεψε μαζί του τὸν πεντοζάλη. Μὰ κόντεψε νὰ λιγωθῇ ἀπὸ τὴ ντροπὴ σὰν εἶδε τὸν Πέτρο νὰ τὴν κυττάξῃ μέσα στὰ μάτια καὶ νὰ τῆς τραγουδῇ τραφερά.

Ἄσῆς ψιλὸς τραπημαθὶς ἔχει τὸ πορτακάλλι Τόσα κομμάτια νὰ γενῶ ἂν ἀγαπήσω ἄλλη.

Δὲν ἐβράδασε καλὰ καὶ οὐλο τὸ χωριὸ ἐγένεσε μὲ τὸ χαμπάρι. Ὁ Πέτρος ἀγαποῦσε τὴ Χρυσούλα. Ὁ Πέτρος θάπερνε τὴ Χρυσούλα, τὴν πεντάμορφη νεράιδα, ποῦ ἦταν ἀπὸ τῆς καλλίτερες γενιῆς τῆς ἐπαρχίας.

Μὰ κι' ὁ Πέτρος καιρὸ δὲν ἔχασε. Ὅ,τι ἀνάβαινε τοὺς λύχνους μπουκάρισε στὸ σπῆτι τοῦ Παπᾶ.

— Ὁρα καλὴ σας, καὶ κόπια ὄξω νὰ σοῦ πῶ, γέροντα.

Ὁ παπᾶς σηκώθηκε τὴν ἴδια ὥρα καὶ τ' ἀκολούθησε.

— Λίγα λόγια καὶ καρπερά, γέροντα. Ἀγαπῶ τὴν κοπελιά σου, μοῦ τὴ δίνης γυναίκα;

— Μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴ δική μου, παιδί μου. Πάρε τὴνε γιατί σοῦ στέκει καὶ τῆς στέκει, εἶπε ὁ παπᾶς μὲ τὴ φωνὴν τρεμουλιαστὴ ἀπὸ τὴ χαρὰ.

— Τόκα μιὰ, γέροντα, ἐφώνησε τότε ὁ Πέτρος. Τὰ μιλημένα τιμημένα. Τὸν ἄλλο μῆνα στεφανόνομαι ἂν δὲ σκοτωθῶ.

Ἐβγαλε ὕστερα ἀπὸ τὴ μέση τοῦ ἓνα γκιουρντάνι φλογιὰ καὶ τὰδωκε τοῦ γέρου.

— Νὰ, δὲς τα τῆς Χρυσούλας. Αὐτὰ 'νε τὸ σημάδι μου.

Καὶ χωρὶς νὰ γυρίσῃ νὰ κυττάξῃ, ντροπαλὸς σὰν κορίτσι, ἐπῆρε τὸ δρόμο κι' ἔφυγε.

Τὴν ἄλλη μέρα δὲν ἦταν στὸ χωριὸ. Μὰ τὸ χωριὸ ὄλο τ' ὄνομά του ἀντιλαλοῦσε. Στὸ σπῆτι τοῦ παπᾶ ἔμπαιναν κι' ἐβγαίνουν οἱ χωριανοὶ γιὰ νὰ ποῦν τὰ συχαρῖα τῆς πεθερᾶς ἄλλοι, κι' ἄλλοι γιὰ νὰ βεβαιωθοῦν πῶς εἶνε σωστὸ τὸ πρᾶγμα.

Δέκα πέντε—εἴκοσι μέρες ἐπέρασαν. Ὁ Πέτρος ἦταν στὰ Σφακιά γιὰ νὰ μαζέψῃ φαμηλιώτες. Κι' ἡ Χρυσούλα καὶ ἡ μάννατῆς καθισμένες ὄλη μέρα στὸν ἀργαλεῖο, ἔφαιναν ἔφαιναν τὰ ὕστερα προικιά.

Καὶ στὸ τέλος ἡ μεγάλῃ μέρα ἐξημέρωσε. Μ' αὐτὴ τὴν ἡμέρα τὴ θυμοῦνται ἀκόμη οἱ Ἀσῆ-Γωνιώτες.

Ἀπὸ τὸ γλυκοχάρμα μπουλούκια μπουλούκια κατέβαιναν οἱ φυγόδικοι στὸ χωριὸ. Σφακιανοὶ καὶ

Ἐποκορωνιώτες καὶ Κισσαμῆτες καὶ Ρεθεμνιώτες. Τὸ ξαθέρη τῆς παληκαριάς. Ὁ ἀφρός τῆς κλεφτουριάς ποῦ ἐγέννησε ὕστερα τὴν τελευταία ἐπανάστασι.

Δὲν ἔλειπε κανεὶς ἀπὸ τοὺς ξακουστοὺς ἀντρες ποῦ μὲ τὸνομα τους μοναχὰ ἐτρόμαξε κόσμος καὶ κοσμάκης. Ὁ Γαλάνης, ὁ Ξηρούχης ὁ Τσάκαλος, οἱ Τσοῦρδοι, ὁ Κρυγιὸς Ἀέρας, ὁ Βαρβάτος, ὁ Τσικινᾶς, ὁ Βολακας, ὁ Τσίχλης κι' ἄλλοι κι' ἄλλοι.

Κι' ὁ καθέννας μὲ τὸ ραέτι του. Ἄλλος πρῶτατο, ἄλλος φλουριά, ἄλλος μεταξωτὰ, ἄλλος χρυσαφικά.

Μὲ τὸν ἥλιο ἐφθασε κι' ὁ Πέτρος μαζὺ μὲ τοὺς συντρόφους ποῦ περπατοῦσε τώρα τρία χρόνια μέρα νύχτα. Ὅλο ζωὴ καὶ νειάτα, ποῦ λὲς καὶ κάθε πάτημά του βούλιαζε τὴ γῆ.

Ὁμοβροντίες τὴν ἐδέχθησαν ὅσο νὰ κατεβῆ κάτω. Γιὰ μιὰ φορὰ τὰ τουφέκια ποῦ σὰν βροντοῦσαν ἐσκόρπιζαν γύρω θάνατο καὶ κλάμματα, ριχνόντουσαν γιὰ νὰ χαιρετίσουν τὴ χαρὰ καὶ τὴν εὐτυχία.

Καὶ μέσα σ' ἕλους ἕνας παπᾶς, φυγόδικος κι' αὐτός. Σύντροφος κι' ἀδερφοχίτς. Αὐτὸς θάκανε τὸν γάμο, αὐτὸς θάλλαζε τὰ στεφάνια τοῦ τριασημένου ζευγαριοῦ.

Ὡς τὸ μεσημέρι γύρω γύρω τὰ βουνὰ ἀντιλαοῦσαν ἀπὸ τῆς ντουφεκῆς τῆς χαρᾶς. Μὰ κατὰ τὸ μεσημέρι ὁ Πετρομάρκος ὁ καπετάνιος τοῦ χωριοῦ ἐφάνηκε στὴ μέση καὶ τοὺς ἐσταμάτησε.

— Μωρὲ ἀδέρφια, δὲν εἴσατε καλά. Οἱ ἀρβανίτες δὲν εἶν' ἀλλάργα κι' στρατὸς δὲν ἀργεὶ νάρθη ἀπὸ τὴν Ἀργυρούπολι. Μὴν καίτε τὰ φουσέκια σας γιὰτι μπόρεϊ νὰ χρειαστοῦν.

— Μωρὲ, καλὰ λὲς καπετάνιο, εἶπαν οἱ φρονιμώτεροι.

— Καὶ βέρδιες ἐβάλετε κάτω στὰ στενά; ἐρώτησε πάλι ὁ καπετάνιος.

Δὲν τοῦδωκαν ἀπάντησι. Γιὰτι κανεὶς δὲν τὸ εἶχε συλλογιστῆ.

— Τὰ μυαλά σας καὶ μιὰ λύρα εἶπε πάλι ὁ καπετάνιος, θυμωμένος τώρα. Ἐλάστε δέκα μαζὺ μου.

Κι' ἐφυγε μὲ δέκα παλληκάρια γιὰ νὰ πάη νὰ φυλάξῃ τὰ μονοπάτια ποῦμποροῦσε νὰ πατήσουν οἱ Τούρκοι.

Ἀπάνω στὸ χωριό, ὁ χορὸς ἐβραζε. Τὰ λιγερά κορμιά ἐδειχναν τὴ γληγωριά τους στὰ τσακίσματα τοῦ πεντοζάλη καὶ τοῦ πηδηχτοῦ, ποῦ γιὰ νὰ χορευθῆ θέλει λεβέντικα κορμιά καὶ λαγουδένια πόδια.

Κατὰ τῆς τρεῖς ἐπῆγαν στὴν ἐκκλησία. Ἐπερίμενε ἡ νύφη ἐκεῖ, ὡμορφη σὰν τὴν αὐγὴ τοῦ Μαγιοῦ, στολισμένη ἀπὸ τῆς φιληνάδες τῆς, ποῦ ἀπὸ τὸ πρῶτὸ τῆς ἐτραγοῦδαγαν τοῦ γάμου τὰ τραγοῦδια.

Ἐμπῆκε ὁ γαμπρός· ἀκούμπησε τὸ τουφέκι του σ' ἕνα στασίδι κι' ἐστάθηκε μπροστὰ στ' Ἅγιο Βῆμα. Δίπλα του ἡ Χρυσούλα καὶ γυρωτρόγυρα ἡ κόρες καὶ τὰ παλληκάρια. Ὁ παπᾶς ὁ φυγόδικος ξεζώστηκε τ' ἄρματά του, τὰ ἔφωλαξε μέσα στὸ Ἱερὸ, ἐβαλε ὕστερα τὸ πετραχῆλι κι' ἄρχισε νὰ στεφανώνη.

Μὰ δὲν ἐπρόλαθε νὰ τελειώσῃ. Δὲν εἶχε διαβασμένες τῆς μισὲς εὐχές καὶ τὴν ὥρα ποῦ ἄρχιζε νὰ λέη τὸ «στέφεται ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ...» κρατώντας στὰ

χέρια του τὰ κλιματένια στεφάνια, ντουφεκῆς ἀκούστηκαν ἀπὸ τὸ κάτω μέρος καὶ τὴν ἴδια ὥρα ἕνας ἀγριεμμένος φυγόδικος μπουκάρισε μέσα στὴν Ἐκκλησία φωνάζοντας.

— Σκύλοι ἴντα κάθεστε; Οἱ τούρκοι μᾶ; ἐπλάκωσαν καὶ καὶ κοντεύουν νὰ πατήσουν τὸ μονοπάτι. Ἀπάνω τονε μωρὲ παιδιά.

Καὶ τότε ἐγινε κάτι ποῦ δὲν περιγράφεται. Οἱ φυγέδικοι ἐχύθηκαν σὰν τρελλοὶ γιὰ νὰ προφθάσουν. Ὁ παπᾶς ἀπίθωσε τὰ στεφάνια, ἐπέταξε τὸ πετραχῆλι κι' ἄρπαξε τ' ἄρματά του. Ὁ Πέτρος ἐχούφτιασε τὸ τουφέκι του. Μὰ πρὶν νὰ φύγῃ ἐφίλησε τὴ Χρυσούλα ποῦ ἦταν κίτρινη σὰν τὸ φλουρί καὶ τῆς εἶπε:

— Μὴ φοβάσαι; κι' ἡ ἀγάπη σου θὰ μὲ φυλάξῃ.

Ὁ πόλεμος ἐβραζε κάτω. Οἱ Τούρκοι μὲ προδοσιὰ εἶχαν μάθει τὸ μυστικὸ τῶν μονοπατιῶν. Καὶ μανιασμένοι ὤρμουσαν γιὰ νὰ τὰ πατήσουν. Καὶ νὰμποῦν στὸ χωριό, νὰ κάψουν τὴ φωλιὰ αὐτῆ ποῦ τόσες φορὲς τοὺς εἶχε κάψει τὴ γούνα τους.

Μὰ δὲν ἦταν εὐκολο πρᾶγμα. Γιὰτι εἶχαν ἀντικρῶ τους ἑκατὸ διαλεχτὰ τουφέκια, ἕνα κι' ἕνα, ποῦ κάθε βόλι τους ἐγκρέμιζε κι' ἕνα κορμὶ μέσα στὸ φαρᾶγγι.

Τρεῖς φορὲς ἐγιούργιαραν οἱ Ἀρβανίτες μὲ τὸ στρατό. Καὶ τρεῖς φορὲς ἐτσακίστηκαν. Κι' οἱ φυγόδικοι ἄρχισαν νὰ γελοῦν μαζὺ τους.

— Μωρὲ καλὰ ἔλεγε ὁ καπετάν Πετρομάρκος.

— Γιὰ τονε τὸν ἀγᾶ, ἀγκινάρα πάτησε κι' ἐγλύστησε.

— Μωρὲ Πέτρο, κέρασε μωρὲ τὸν ὄμπαση ποῦ πᾶει μπροστὰ, γιὰ τὸ γάμο σου.

Μὲ τὸ σουρούπωμα οἱ Τούρκοι ἀπελπίστηκαν κι' ἔκαμαν λυσσασμένοι τὴν ὑποχώρησι. Γιὰτι οἱ φυγόδικοι τοὺς ἐσφύριζαν ἀπὸ πάνω καὶ τοὺς ἐφώνάζαν:

— Ἐλάστε, μωρὲ, καὶ τὴν ἄλλη Κυριακὴ ποῦ θάχομε τὸν ἀντίγαμο.

Καὶ σὰν ἐσκόρπισαν οἱ Τούρκοι κι' ἀφανίστηκαν, οἱ πολεμάρχιοι ἄρχισαν νὰ γυρίζουν στὸ χωριό. Σκοτωμένο κανένα μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ δὲν εἶχαν. Ἐνα μόνο πληγωμένο κι' αὐτὸν ἀπάλαφρα στὸ μέτωπο.

Μαῦροι ἀπὸ τὸ μαπαροῦτι, σκονισμένοι, λερωμένοι ἐμπῆγαν πάλι στὴν Ἐκκλησία γιὰ νὰ τελειώσουν τὸ μυστήριο.

Ὁ Πέτρος ἐσκούπισε τὸν ἰδρώτα μὲ τὸ μαντῆλι του κι' ἐστάθηκε πάλι μπρὸς στ' Ἅγιο Βῆμα δίπλα στὴ Χρυσούλα του.

Κι' ὁ παπᾶς ξεζώνοντας τ' ἄρματά του ἐμουρμούριζε.

— Στάσου νὰ τελειώσουμε καὶ τᾶλλο πνηγυρί!

Κι' ὕστερα πέρνοντας τὰ στεφάνια ἐστάθηκε λίγο, ἔξυσε τὸ κεφάλι του κι' ἐρώτησε.

— Μωρὲ θυμᾶστε ποῦ τ' ἀφήκαμε; Δὲ θυμᾶστε;

Τότες γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ φτοῦ κι' ἀπὸ ἐφαρχῆς.

Ἡ ἐκκλησία ἐτράνταξε ἀπὸ τὰ γέλοια. Ὅπως ἔλη τὴ νύχτα κι' ἔλη τὴν ἄλλη μέρα ἐκουνιόνταν τὸ χωριὸ ἀπὸ τ' ἄγλέντι.

Γιὰ πολλὰ χρόνια θὰ τὸν θυμοῦνται οἱ Ἀσῆ-Γωνώιτες τὸ γάμο τοῦ φυγόδικου.